

Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού • Κύκλος μαθημάτων Β' Λυκείου
Κλείδα για το Διαγώνισμα της 27^{ης} Νοέμβρη 2022

Διδαγμένο Κείμενο

A. 1 μονάδα για κάθε χαρακτηρισμό + 1 για κάθε χωρίο

1. Λάθος	«τούτων δ' επικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, ... ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις»
2. Σωστό	«Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, ... ὀρθῶς πολιτεύεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως»
3. Λάθος	«δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κταῖσθαι τ' αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως»
4. Σωστό	«Εἰ ... τὴν ὀρθότητα καὶ ἡ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἡ τὸ ὄλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ... φιλοσοφία»
5. Σωστό	«ὡς ... τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχοῦσης.»

B1. [2 μονάδες x 4 σημεία (•) : 8 μονάδες] + [1 μονάδα x 2 σημεία (◦) : 2 μονάδες], σύνολο = 10 μονάδες

- ο Στην 9^η παράγραφο του Προτρεπτικού παρατίθενται διαφορετικά πεδία γνώσεων (ἐπιστήμαι), το καθένα με διαφορετική στόχευση. Αν ο άνθρωπος θέλει να συγκλίνουν όλα αυτά στην επίτευξη ενός κεντρικού στόχου (κυρίως ἀγαθοῦ), οφείλει να υποτάξει όλες τις επιμέρους γνώσεις (ἐπιστήμες) σε μία κεντρική καθοδήγηση, αὐτὴν τῆς φιλοσοφίας. Για τὴν επίτευξη τοῦ στόχου αὐτοῦ διαθέτει αφενός τον **ορθό λόγο**, τὴν **ἐπιστήμη**, ὅπως τὴν εἶδαμε στο προηγούμενο απόσπασμα, πρὶν δηλαδή ἀπὸ τὴν κατάρτισή της σε επιμέρους ἐπιστητά (=διακριτά πεδία γνώσης), αφετέρου τὴ **θέαση τοῦ τέλους τῆς**.
- ο Ο ὅρος **ἐπιστήμη** ἀναφέρεται σε κάθε γνώση, τεχνικὴ ἐπιδεξιότητα, ικανότητα αὐτοῦ που γνωρίζει καλὰ, τοῦ εἰδήμονα, τοῦ γνώστη σε ἓνα τομέα τοῦ πρακτικοῦ ἢ τοῦ θεωρητικοῦ βίου. Προφανῶς, δεν ἔχει ἐδῶ τὴ σημασία τῆς συστηματικῆς γνώσης που προκύπτει μέσα ἀπὸ μὴ συλλογιστικὴ διαδικασία καὶ ἀπὸ τὰ πορίσματα τῆς αντικειμενικῆς ἐρευνας.
- Ἡ γνώση μπορεῖ νὰ ταξινομηθεῖ σε διάφορα ἐπίπεδα με διαφορετικὸ στόχο τὸ καθένα:
Α) γνώση που **παράγει** (ἐπιστήμαι ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν πλεονεκτημάτων ἐν τῷ βίῳ) καὶ γνώση που **χρησιμοποιοῦ** τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς (αἱ χρώμεναι ταύταις)
Β) εἶδη γνώσης που **υπηρετοῦν** καὶ εἶδη που **ἐπιτάσσουν** (αἱ ὑπηρετοῦσαι - αἱ ἐπιτάττουσαι).
- Τὰ εἶδη αὐτὰ ἐκπροσωποῦν τὸ μεγαλύτερο βαθμὸ τῆς γνώσης καὶ σε αὐτὰ βρίσκεται τὸ καθαυτό ἀγαθὸ – ο κεντρικὸς στόχος. Ο τρόπος σκέψης τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι **τελεολογικός**. Ο φιλόσοφος ἀναγνωρίζει σε κάθε τομέα τῆς πραγματικότητας τὴ λειτουργία κάποιου τέλους (: σκοποῦ). Ἐτσι καὶ οἱ ἀντίστοιχες ἐπιστήμες, που ἐρευνοῦν τὰ ποικίλα πεδία τοῦ πραγματικοῦ, μελετοῦν πῶς τὰ επιμέρους στοιχεῖα υπηρετοῦν τὴν πραγμάτωσιν ἐνός γενικότερου σκοποῦ.
- Οἱ **ἐπιστήμες** ἀποβλέπουν στὴν βελτίωση τοῦ ἀνθρώπινου βίου μέσα ἀπὸ τὰ πλεονεκτήματα που ἡ καθεμιά προσφέρει, σε μὴ σχέση **ἀλληλεξάρτησης – ἀλληλοσυμπλήρωσης**: ἄλλες ἐπιστήμες ἀξιοποιοῦν προσφέρουν τὰ χρήσιμα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ ἄλλες ἐπιστήμες καθορίζουν τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται. Ἀκόμη, ἄλλες ἐπιστήμες εἶναι **βοηθητικές** καὶ ἄλλες **ηγεμονεύουν** καὶ **καθοδηγοῦν** ὅλες τὶς προηγούμενες. Μέσω αὐτῆς τῆς πολὺπλοκῆς σχέσεως, οἱ ἐπιστήμες **θα ἀξιοποιηθοῦν γιὰ νὰ εξασφαλίσουν γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὴ βελτίωση τοῦ βίου του καὶ θὰ τὸν καθοδηγήσουν στὸ δρόμο που οδηγεῖ στὸ ἀγαθὸ**.
- **κυρίως ἀγαθόν** [/ ὄλον ἀγαθόν]: Ο Ἀριστοτέλης ὀρίζει τὸ ἀγαθὸν ὡς τὸ **τέλος, τὸν σκοπὸ μίας σειράς ἀνθρώπινων πράξεων**. **Κυριολεκτικὸ** καὶ ολικὸ ἀγαθὸν εἶναι ἐκεῖνο που δεν ἀποτελεῖ μέσο γιὰ τὴν

επίτευξη ενός επόμενου σκοπού, αλλά είναι ο απώτατος σκοπός και η τελική κατάληξη του ανθρώπινου βίου. **Κατά τον Αριστοτέλη το κατεξοχήν αγαθόν είναι η ευδαιμονία.** Η σύνδεση του «αγαθού» με την έννοια του τέλους είναι παρούσα στο σύνολο του αριστοτελικού έργου. Η ηθική φιλοσοφία διέπεται από έναν έντονο τελεολογικό χαρακτήρα.

B2. 2 μονάδες x 5 σημεία (•) = 10 μονάδες

[Κάθε δραστηριότητα οφείλει να δίνει τον λόγο ύπαρξής της, όσο και αν το κριτήριο της άμεσης ωφελιμότητας δεν μπορεί να είναι το μοναδικό. Ο Αριστοτέλης στον Προτρεπτικό του αναγνωρίζει ότι όλοι οι άνθρωποι επιθυμούν εφικτά και ωφέλιμα πράγματα και προσπαθεί να καταδείξει ότι η φιλοσοφία είναι ένα από αυτά. Γι' αυτό προτρέπει να φιλοσοφούμε, ως προς τον κοινωνικό και πρακτικό βίο, γιατί έτσι θα αποκτήσουμε και θα χρησιμοποιήσουμε ένα σημαντικότερο αγαθό.]

Η ανασύνθεση του αποσπάσματος 8 εν είδει επαγωγικού συλλογισμού έχει ως εξής:

- 1η προκείμενη: **Το σώμα μας και όσα σχετίζονται με αυτό είναι όργανα** («τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὅργανά τινα ὑπόκειται»).
 - 2η προκείμενη: **Όλα τα όργανα μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τρόπο καλό και ωφέλιμο ή με τρόπο κακό και βλαπτικό** («τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἢ χρῆσις καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις»).
 - 3η προκείμενη: **Η φιλοσοφία μάς διδάσκει τον καλό και ωφέλιμο τρόπο χρήσης των διαφόρων οργάνων** («Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ-θησόμεθα»)
- Συμπέρασμα: Πρέπει να φιλοσοφούμε** («Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν»).

[Ο Αριστοτέλης προβάλλει την αναγκαιότητα της φιλοσοφίας στην πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα, ανάγοντας έτσι την πολιτική στη φρόνηση και στη γνώση. Έχοντας κατά νου στο πρώιμο ακόμη στάδιο της σκέψης του την ισοδυναμία της φρόνησης με τη φιλοσοφική γνώση, προσλαμβάνει τον ενάρετο βίο ως αποτέλεσμα της θεωρητικής γνώσης, συνδέοντας την αρετή με την πράξη μέσω της γνώσης. Η δύναμη της γνώσης είναι αυτή που κατευθύνει το σώμα, με αποτέλεσμα να συνδέεται αυτή με την ορθή κρίση, το «βουλευέσθαι». Έτσι ο άνθρωπος και κυρίως ο πολιτικός θα μπορεί να διακρίνει το αγαθό από το κακό.]

- Με επαγωγικό συλλογισμό ο Αριστοτέλης καταλήγει στη θέση ότι πρέπει να φιλοσοφούμε, **εάν πρόκειται να πολιτευόμαστε σωστά και να ζήσουμε τη ζωή μας με ωφέλιμο τρόπο.** Τονίζεται συνεπώς η αξία της φιλοσοφίας για τη ζωή, καθώς τονίζεται ότι η κατοχή της φιλοσοφίας από τον πολιτικό εξασφαλίζει όχι μόνο την προνομιακή θέση του μέσα στην πολιτεία, αλλά και την εγκυρότητα της ικανότητάς του να πολιτεύεται.
- Ο Σωκράτης εξηγεί στο συνομιλητή του ότι τα αγαθά δεν είναι από μόνα τους, αυτά τα ίδια, καλά. Όταν υποκινούνται από την αμάθεια μπορούν να γίνουν τα χειρότερα κακά, ενώ αντίθετα όταν υπηρετούν τη φρόνηση και τη γνώση μπορούν να γίνουν τα μεγαλύτερα αγαθά. Συνεχίζει λέγοντας πως επειδή όλοι οι άνθρωποι επιδιώκουν την ευτυχία χρειάζεται για να την κατακτήσουν να χρησιμοποιούν με σωστό τρόπο τα αγαθά που έχουν στη διάθεσή τους. **Ο σωστός τρόπος χρήσης των πραγμάτων υποδεικνύεται σύμφωνα με τον φιλόσοφο από τη γνώση.** Επομένως, καταλήγει ο Σωκράτης, ο άνθρωπος πρέπει να κάνει τα πάντα για να γίνει όσο πιο σοφός γίνεται.
- Η συλλογιστική πορεία του Σωκράτη θυμίζει εκείνη του Αριστοτέλη. Πιο συγκεκριμένα, και οι δυο αναφέρονται στις αρνητικές επιπτώσεις που απορρέουν από την κακή χρήση των μέσων για τη ζωή (όργανα τα ονομάζει ο Αριστοτέλης, αγαθά ο Σωκράτης). Επιπλέον και οι δυο στοχαστές υποστηρίζουν ότι η γνώση και η φρόνηση είναι αυτές οι οποίες υποδεικνύουν τον σωστό τρόπο χρήσης των μέσων της ζωής. Επομένως καταλήγουν και οι δύο στο ότι ο άνθρωπος πρέπει να επιζητά τη γνώση – μέσω της φιλοσοφίας- αν θέλει να είναι ευτυχισμένος τόσο στον ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή του.

B3. (5 λέξεις x 2 μονάδες = 10 μονάδες)

- (α) Θεόφραστο
(β) Λύκειο,
(γ) 323
(δ) Ερμία
(ε) παγκάλη, (: πανέμορφη).

B4.α. Ζητούνται απλά επίθετα σε -ικός, ένα (1) για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου. Στο κάθε επίθετο θα πρέπει να διατηρείται η σημασία που έχει η δοθείσα λέξη στο κείμενο:

- βιωτικός¹, δεοντικός, ποιητικός, δυνητικός (4 λέξεις x 1 μονάδα = 4 μονάδες)

β. Ζητούνται σύνθετα θηλυκά ουσιαστικά σε -ια, ένα (1) για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου:

- αχρηστία, ανεργία / αεργία, ακρισία / αδιακρισία (3 λέξεις x 2 μονάδες = 6 μονάδες)

Αδίδακτο Θέμα

Γ1. Ξενοφώντας, Κύρου Ανάβασις, 5.1.2 & 5.1.4

Μονάδες 20

Πρωτότυπο κείμενο	Νεοελληνική απόδοση
[5.1.2] Ἐκ δὲ τούτου ξυνελθόντες ἐβουλευόντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ πρῶτος Λέων Θούριος καὶ ἔλεξεν ὧδε. Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπίερακα ἤδη ξυσκευαζόμενος καὶ βαδίζων καὶ τρέχων καὶ τὰ ὄπλα φέρων καὶ ἐν τάξει ὦν καὶ φυλακὰς φυλάττων καὶ μαχόμενος, ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν καὶ ἐκταθεῖς ὥσπερ Ὀδυσσεὺς ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα.	Ἐπειτα λοιπὸν ἀπὸ αὐτοῦ ἀφού πραγματοποίησαν συνέλευση ἀποφάσιζαν γιὰ τὴν υπόλοιπη πορεία· κι ἀνέβηκε πρῶτος στὸ βῆμα ὁ Λέων ὁ Θούριος καὶ μίλησε ὡς ἐξῆς. Ἐγὼ λοιπὸν, εἶπε, ἄνδρες, κουράστηκα πια νὰ ετοιμάζω τὶς ἀποσκευές μου καὶ νὰ βαδίζω καὶ νὰ τρέχω καὶ νὰ κουβαλῶ τὰ ὄπλα καὶ νὰ βρισκομαι σὲ τάξη καὶ νὰ φυλάω σκοπιές καὶ νὰ μάχομαι, ἀλλὰ ἐπιθυμῶ ἀφού σταματήσω πια αὐτοὺς τοὺς κόπους, ἐπειδὴ ἔχουμε (μπροστὰ μας) τὴ θάλασσα, νὰ πλέω στὸ ἐξῆς καὶ ἀφού ξαπλώσω ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ φτάσω στὴν Ἑλλάδα. [...]
[5.1.4] Φίλος μοὶ ἐστίν, ὦ ἄνδρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ καὶ τυγχάνει. ἦν οὖν πέμπητέ με, οἶομαι ἂν ἔλθῃν καὶ τριήρεις ἔχων καὶ πλοῖα τὰ ἡμᾶς ἄξοντα· ὑμεῖς δὲ εἵπερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετε ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἦξω δὲ ταχέως. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται ἦσθησαν τε καὶ ἐψηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τάχιστα	Γιὰ μένα ὁ Ἀναξίβιος εἶναι φίλος, ἄνδρες, καὶ τυχαίνει νὰ εἶναι ναύαρχος. Ἐάν λοιπὸν με στείλετε, νομίζω ὅτι θὰ μπορούσα νὰ ἐπιστρέψω καὶ ἔχοντας τριήρεις καὶ ἐπιβατηγὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα θὰ μας μεταφέρουν. εσεῖς λοιπὸν, ἀν ἀκριβῶς θέλετε νὰ πλεύσετε, περιμένετε ἕως ὅτου ἐγὼ ἐπιστρέψω· καὶ θὰ ἐπιστρέψω γρήγορα. Ἀφού ἀκούσαν αὐτὰ οἱ στρατιῶτες χάρηκαν καὶ ψήφισαν νὰ πλε(ύ)σει αὐτὸς ὅσο το δυνατό πιο γρήγορα.

¹ καὶ ὄχι βιοτικός, ὅρος που ἀνήκει στὴν προσφιλή ἐπιστῆμη τῆς Βιολογίας.

Γ2. Στο παρόν μικροκείμενο από την *Ανάβασιν* του Ξενοφώντα, ο ιστορικός αναφέρεται στη συνέλευση που πραγματοποίησαν οι Μύριοι έχοντας φτάσει στα παράλια του Εύξεινου Πόντου, για να λάβουν αποφάσεις για το μέλλον τους. Αφού συμφωνήθηκε να σταλεί ο Χειρίσοφος για να φέρει πλοία που θα τους μετάφεραν, ο Ξενοφώντας συμβουλεύει τους στρατιώτες για τις επόμενες ενέργειές τους. Συγκεκριμένα σημειώνει ότι

- Θα περιμένουν μέχρι να γυρίσει ο Χειρίσοφος. («ἡμεῖς δὲ ἀναμενουῦμεν»)
- Πρέπει να προμηθεύονται τα τρόφιμα από μια εχθρική χώρα («δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας»), ενώ δεν υπάρχει αγορά, αλλά ούτε και διαθέτουν χρήματα για να αγοράσουν τρόφιμα.
- Επειδή η χώρα είναι εχθρική, υπάρχει κίνδυνος να χαθούν πολλοί, αν πηγαίνουν για τρόφιμα ξέγνοιαστοι κι απροφύλαχτοι. («κίνδυνος οὖν πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἦν ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως πορεύησθε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια»).
- Πρέπει να αρπάζουν τα τρόφιμα κάνοντας επιδρομές («σὺν προνομαῖς»), κι όχι να τριγυρνούν άσκοπα εδώ κι εκεί («ἄλλως δὲ μὴ πλανᾶσθαι»).
- Οι στρατηγοί θα φροντίζουν να γίνονται αυτά όπως πρέπει («ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι»). Οι στρατιώτες τα βρήκαν καλά όλα αυτά («ἔδοξε [τοῖς στρατιώταις] ταῦτα»).

5 σημεία (•) x 2 μονάδες = 10 μονάδες

Γ3. 10 λέξεις x 1 μονάδα = 10 μονάδες

- ἐβουλεύου - βούλευσον
- ἀπαγορεύεις
- πέπαισο - πεπαῦσθαι
- οἶει - ᾤθης, οἶθης, οἶθηεις, οἶθητι

Γ4. 10 σημεία (•) x 1 μονάδα = 10 μονάδες

α.

- «καὶ ἄλλος **τά αὐτά** ἔλεγε,
- ἀνάπτυξη συστοίχου: **τούς αὐτούς λόγους**

β.

I.

ὄρθιους • **Κατηγορούμενο**, στο Αντικείμενο λόχους του ρήματος ἐποίησαντο (δεκτό και ως του αποτελέσματος)

ἄμφι τούς ὀγδοήκοντα • **Εμπρόθετος** που δηλώνει το ποσό κατά προσέγγιση σε θέση Κατηγορουμένου στο λόχοι, μέσω του ἐγένοντο.

φυλακὰς • **Σύστοιχο Αντικείμενο** στη μετοχή φυλάττων.

μοί • **Δοτική προσωπική Κτητική**, δυνάμει του *υπαρκτικού* ρήματος ἐστιν.²

II.

πρῶτος • **Επιρρηματικό Κατηγορούμενο της σειράς**, ως επιρρηματικός προσδ. στο ρήμα ἀνέστη, αποδίδει ιδιότητα στο Υποκείμενο Λέων του ρήματος.

• τέθηκε σε ονομαστική γιατί το Κατηγ. **συμφωνεί σε πτώση** με το Υποκ. του ρήματος.

τῶν πόνων • **Αντικείμενο** στη μετοχή *πανσάμενος*.

• Τέθηκε σε γενική γιατί τα **ρήματα παύσης / λήξης** δέχονται Αντ. σε αυτή την πτώση.

² Εναλλακτικά, θα πρέπει να γίνει δεκτή και η αναγνώριση της δοτικής ως *αντικειμενικής* στο φίλος.